

Н.В. Мукан, Національний університет «Львівська політехніка»

СТАНДАРТИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ У США

Н.В. Мукан

Стандарти професійного розвитку педагогів у США

В статті розглянуті проблеми стандартів професійного розвитку американських вчителів загальноосвітніх шкіл у системі неперервної освіти. Автор вивчив досвід професійного розвитку педагогів США, його методи, форми і стратегії, основні цілі та завдання.

Ключові слова: неперервна освіта, професійний розвиток, стандарти.

Н.В. Мукан

Стандарти професійного розвитку педагогів у США

В статье рассмотрены проблемы стандартов профессионального развития американских учителей общеобразовательных школ в системе непрерывного образования. Автор изучил опыт профессионального развития педагогов США, его методы, формы и стратегии, основные цели и задачи.

Ключевые слова: непрерывное образование, профессиональное развитие, стандарты.

На початку XXI століття в Україні відбувається багатогранний процес модернізації освіти. Згідно з Національною доктриною розвитку освіти (2002 р.), Державною програмою «Вчитель», затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України від 28.03.2002 року № 379, Концептуальними засадами розвитку педагогічної освіти України, її інтеграції в європейський освітній простір, затвердженими Міністерством освіти і науки України 31.12.2004 року № 988, в Україні визначено пріоритети розвитку освіти з урахуванням сучасних змін у суспільному розвитку, новизною особистісних та соціальних вимог до системи професійної педагогічної освіти. Відповідно до нормативно-правової бази, зміст педагогічної освіти з провідних спеціальностей передбачає фундаментальну, психолого-педагогічну, методичну, інформаційно-технологічну,

практичну й соціально-гуманітарну підготовку педагогічних та науково-педагогічних працівників.

Однією з важливих проблем сучасної педагогічної науки є чітке визначення професійної компетентності вчителя та привабливості педагогічної діяльності. Саме позитивний імідж учителя сприяє залученню найбільш освічених, ділових людей до педагогічної професії, стимуляції їх утримання в цій галузі, забезпеченню відповідного соціального статусу, рівня заробітної плати, пільг, можливості кар'єрного зростання й планування кар'єри, пенсійного забезпечення тощо.

Педагогічна діяльність тісно пов'язана з життям суспільства, виступає однією з домінуючих сил у процесі його розвитку. На даному етапі педагогічна діяльність розглядається як «сервісна» система, що надає освітні послуги громадянам, і тому повинна орієнтуватися на результат, турбуватися про якість цих послуг, стимулювати результативність, забезпечувати мотивацію всебічного розвитку особистості, адаптуватися до глобальних викликів сучасності, характеризуватися активністю на міжнародній та європейській арені, брати участь у спільних глобальних та регіональних проектах.

Актуальність дослідження зумовлена сучасними змінами парадигм суспільного розвитку, новизною особистісних та соціальних вимог до системи професійної освіти педагога та його готовності до професійного розвитку в системі неперервної освіти. Значення особистісного потенціалу сучасного вчителя в суспільстві визначається випереджаючим розвитком людини порівняно з його технологічною основою. Такий підхід обґрунтовує поглиблене вивчення значення професійного розвитку педагога в системі неперервної освіти як об'єктивну закономірність.

Неперервна професійна освіта США кінця XX – початку XXI століття характеризується численними змінами, процесом реформування та реструктуризації. Здійснюється пошук з проблем підвищення професіоналізму та адекватної підготовки вчителя, готового до роботи в умовах XXI сторіччя. Недостатнє вивчення досвіду високо розвинутих країн суперечить об'єктивній необхідності

освітньої практики. З урахуванням цього протиріччя було зроблено вибір теми нашого дослідження, проблема якого сформульована так: яка роль та значення стандартів у професійному розвитку американських вчителів загальноосвітніх шкіл в системі неперервної освіти, головною метою якої є забезпечення конкурентоспроможності педагогів на початку ХХІ століття.

З теоретичним обґрунтуванням сучасних підходів до професійної освіти педагога виступили відомі зарубіжні науковці: упровадження інформаційно-комунікаційних технологій в професійну освіту (Дж. Картрайт, Б. Бані, В. Кербно, К. Бенкет, В. Блентон, П. Бурпі), діяльність учителя-початківця (К. Чіні, Дж. Краєвський, М. Комз, Дж. Каверт, Л. Вільямс, В. Кеннеді, Ф. Фуллер, Р. Флоуден, Ф. Фейген), наукові дослідження в освіті (І. Айзнер, А. Вайз, П. Блюменфельд), роль учителя в процесі реформування освіти (Д. Фліндерс, М. Велш, М. Хардмен), педагогічна практика (Б. Хоусего, В. Хантер, К. Джекнік, В. Семіроуден, Д. Лістон, Н. Віннічки, К. Цайхнер, Дж. Калдехед, К. Кемпбел), співпраця між школами та педагогічними факультетами вищих навчальних закладів освіти (М. Кінг-Серз, М. Розенберг, С. Фейген, А. Макдоналд), знання, уміння та навички педагога (Дж. Лейнхарт, Л. Ля Рос, Д. Леггет, С. Хол, Р. Маркс), професійний розвиток педагога (С. Вілсон, Дж. Берне, В. Бейярд, Д. Бек). Проте, необхідно зазначити, що питання стандартів професійного розвитку американських учителів загальноосвітніх шкіл, стратегії їхнього розвитку є недостатньо вивченими.

Метою дослідження є спроба вирішення цієї проблеми. Автором поставлено таке завдання: здійснити аналіз стандартів професійного розвитку педагогів США в системі неперервної освіти.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що інтенсифікація наукових розробок, вивчення передового позитивного досвіду політики стандартів в галузі неперервної професійної освіти, стратегії її розвою сприятиме розвитку науки про неперервну професійну освіту педагогів в Україні та матиме практичне застосування в процесі реформування системи неперервної професійної педагогічної освіти та підвищення кваліфікації вчителів нашої країни.

Основна вимога до професійності вчителів – це ґрунтовні знання гуманітарних та природничих наук; знання предмету, який викладається, та навичок і вмінь, якими повинні володіти учні; знання структури, змісту академічної програми та допоміжних ресурсів до неї; знання загальних та специфічних методик викладання предмету та оцінювання успішності учнів; усвідомлення полікультурного (расовий, етнічний, соціальний та економічний аспекти) підходу до роботи в навчальному середовищі; знання психологічних та фізіологічних аспектів розвитку людини; знання, навички та вміння, готовність до їх широкого застосування для всебічного розвитку учня.

Діяльність американських учителів підпорядковується певним стандартам. Визначається, що вчитель присвячує власну діяльність учням та їхньому навчанню. Для цього необхідно володіти знаннями про індивідуальні особливості кожного учня: сім'я, друзі, уподобання та інтереси, здібності та зміст вже отриманих знань, недоліки і переваги, які допоможуть стимулювати та мотивувати учнів у навчальному процесі. У повсякденній професійній практиці вчителі використовують знання соціальної та індивідуальної теорій навчання, теорії розвитку дитини та підлітка, концепції соціального та когнітивного розвитку.

Стандарти професійного розвитку обумовлюють освоєння знань з предмету і методики його викладання, оскільки педагог-професіонал за допомогою дисципліни, яку він викладає, розширює соціальний, етичний, культурний світогляд учня. Вчитель розуміє суть предмету, який він викладає: достовірна інформація, основні концепції, спосіб розвитку знань, методи досліджень, що допомагає йому навчати учнів аналітичного мислення. Саме аналітичне мислення з певної дисципліни сприяє розвитку всебічного, концептуального усвідомлення предмету.

Учитель несе відповідальність за управління та моніторинг навчального процесу учнів. Покладена на нього відповідальність передбачає створення, збагачення та урізноманітнення організаційної структури співпраці вчитель-учень. Саме тому діяльність педагога спрямована на пробудження та утримання інтересу учнів до навчання, ефективне використання навчального часу.

Стандарти професійного розвитку американських учителів обумовлюють систематичний аналіз власної діяльності та освоєння знань на основі щоденної практики. Згідно вимог до педагогічної професії у США вчитель зобов'язаний вчитися впродовж всієї професійної діяльності, розширюючи власний асортимент професійних послуг, поглиблюючи знання та вміння. Спілкування з колегами та взаємний критичний аналіз педагогічної діяльності допомагає професійно розвиватися та вдосконалювати власну діяльність. Досвідчений педагог використовує не тільки спілкування з колегами, але й з учнями, батьками, адміністрацією навчального закладу, в якому працює, для отримання відгуків про власну діяльність, що сприяє її вдосконаленню.

Визначається, що вчитель несе відповідальність за співпрацю з колегами для підвищення ефективності школи. Саме тому професійний розвиток у системі неперервної педагогічної освіти спрямовується на формування та розвиток відповідних навичок і вмінь. Вчителі не тільки дотримуються політики та виконують програму системи освіти країни, але й залучаються до аналізу та розвитку навчальних програм, що передбачено неперервною професійною освітою педагогів, з метою створення високопродуктивної академічної спільноти.

Визначені державними та місцевими органами управління освітою цілі та завдання освіти сприяють усвідомленню вчителями обов'язку виконання політики в галузі освіти, висвітленого в статуті та директивах шкільних рад.

Зміст професійного розвитку педагогів передбачає розвиток знань соціального середовища, як могутнього ресурсу у навчальному процесі, а саме (спостереження за діяльністю міської ради, збір усних свідчень старших мешканців міста, вивчення екології навколишнього середовища, відвідування планетарію, вивчення місцевої архітектури, пошук можливостей працевлаштування). Будь-яка спільнота, місто чи село, бідне чи багате, – є ресурсом знань для ефективного навчання. Окрім того, у кожному суспільному середовищі є безцінні ресурси: вчителі, учні, батьки, бізнесмени, місцеві організації професійного розвитку.

База знань, якою повинен володіти вчитель, постійно розширюється. Стандарти професійного розвитку педагогів США побудовані на основі бази педагогічних знань, хоча й знаходяться у процесі постійного розвитку, з урахуванням пропозицій, які подають учителі-практики. Норми професійної культури американських педагогів передбачають підтримку співпраці, новацій в педагогічній діяльності, високий рівень колегіальності та участь в широкому спектрі професійної діяльності.

Ця політика є основою для шкільних округів, коледжів, університетів у процесі розвитку навчальних програм професійної педагогічної підготовки та неперервної професійної освіти педагогів. Це також інструментарій самоаналізу власної діяльності кожного вчителя, каталізатор дебатів на професійну тематику та основа для знаходження консенсусу.

Наприкінці XX – початку XXI століття урядом США розроблена програма «Жодна дитина не залишиться за межами Акту» (No Child Left Behind Act – NCLB), яка чітко визначає зміст, форми і методи неперервної професійної освіти вчителів, і на штати цієї країни покладено відповідальність за сприяння збільшенню кількості вчителів, які беруть участь у процесі власного професійного розвитку. Визначення поняття «висока якість професійного розвитку» вчителів, яке подається в програмі NCLB тісно пов'язане із стандартами, визначеними Національною радою з розвитку персоналу. Згідно визначення, поданого в програмі NCLB, професійний розвиток є необхідним для освоєння вчителями та шкільними лідерами навичок і вмій, неодмінних для забезпечення учням можливості навчання високої якості та досягнення стандартів шкільної освіти; поглиблення знань вчителів із суті предмета, який вони викладають; інтеграції вчителів у процес удосконалення планування академічного процесу школи, шкільного округу; дослідження та критичного оцінювання успішності учнів згідно освітніх стандартів; забезпечення інтенсивної професійної діяльності вчителів на неперервній основі. «Кількість випускників коледжів, які працевлаштувалися за спеціальністю, свідчить про відповідність навчальних програм потребам ринку праці» [4, с. 27].

Саме стандарти професійного розвитку, забезпечують систему планування, організації, управління та оцінювання підвищення кваліфікації вчителів американських загальноосвітніх шкіл у системі неперервної освіти, політики професійного розвитку та розвитку його програм. Стандарти професійного розвитку подають чітке визначення поняття «професійний розвиток педагогів» у США і є інструментарієм перегляду та оцінювання переваг і недоліків сучасних програм підвищення кваліфікації. Вони допомагають освітянам відповісти на запитання «Як насправді виглядає професійний розвиток високої якості?». Стандарти, розроблені Національною радою з розвитку персоналу представляють аналіз факторів, що сприяють створенню конструктивної системи неперервної освіти вчителів американських загальноосвітніх шкіл. Вони підкреслюють необхідність результативності професійного розвитку освітян.

У минулому він був спрямований на вивчення проблем практики викладання, і оминав вивчення проблем процесу учіння учнів. Наприкінці ХХ – початку ХХІ століття основна увага освітян спрямована на підвищення успішності учнів і професійний розвиток педагогів планується та організовується з урахуванням цієї перспективи. У США щорічно проводиться аналіз успішності учнів згідно освітніх стандартів і, у випадку відсутності прогресу, федеральним урядом передбачено покарання окремих штатів. Стандарти визначають основні принципи професійного розвитку вчителів, а саме: зміст, методи і форми.

Зміст професійного розвитку вчителів загальноосвітніх шкіл США в системі неперервної освіти охоплює проблеми якості викладання, справедливості та тісної співпраці учасників навчального середовища з сім'єю учня.

Стандарт про якість викладання визначає, що основою професійного розвитку вчителів, спрямованого на підвищення успішності учнів, є поглиблення знань педагогів із суті предмета та освітніх стратегій, що базуються на практичних дослідженнях, з метою надання підтримки та допомоги учням у навчальному процесі, спрямованому на досягнення чітких академічних стандартів; підготовка вчителів до використання різних типів адекватного оцінювання навчальної діяльності учнів. Зрозуміло, що успішні вчителі повинні добре володіти

предметом, який викладають, використовувати відповідні освітні стратегії та справедливу систему оцінювання успішності учнів. Оскільки успішність учнів оцінюється згідно нових вимогливих стандартів, то обов'язком для вчителів є професійний розвиток у таких сферах, як суть предмета, який викладається; методика його викладання та оцінювання на постійній основі. Для вчителів процес навчання є природнім, саме тому програми професійного розвитку передбачають застосування методики для навчання вчителів, яку вони в майбутньому зможуть використати у навчальному процесі учнів. «Місія педагога – це не лише його власні інтереси, мотиви, плани, а те, що більше його «Я». Йдеться про систему ідей, традицій, культури в широкому розумінні цього слова. І вчитель як посередник між цими категоріями і дітьми має зростити гідних продовжувачів примноження здобутків людської цивілізації» [1, с. 89].

Основою професійного розвитку американських учителів, спрямованого на підвищення успішності учнів, є усвідомлення ними необхідності забезпечення сприятливого навчального середовища, в якому вчитель розумітиме кожного учня, надасть йому необхідну підтримку та допомогу і віритиме в його навчальні можливості, сприятиме досягненню успіху у навчальній діяльності. Немає сумніву, що одним із основних факторів, який сприяє ефективності співпраці між вчителем та учнем, є позитивне ставлення до учнів. Думки, погляди та ставлення, поведінка педагогів є основою налагодження конструктивного навчального середовища, в якому кожен з учнів почуватиметься в емоційній та фізичній безпеці. Висловлення віри та надій щодо академічної успішності учнів сприяє не тільки продуктивній роботі під час уроку, але й налагодженню міжособистісних стосунків учителя та учнів. Знання про учнів, їхній внутрішній світ, інтереси, сім'ю та друзів є одним із основних чинників успішного навчання. Професійний розвиток допомагає вчителям краще зрозуміти основні когнітивні, соціальні, емоційні характеристики учнів з метою забезпечення викладання, спрямованого не тільки на освоєння предмета, але й загальноосвітній розвиток особистості, з урахуванням полікультурного підходу до освіти.

Зміст професійного розвитку вчителів охоплює знання, навички та вміння педагогів щодо налагодження тісних зв'язків школи із сім'єю та соціальним середовищем, в якому живе учень. Відомо, що саме сім'я та соціальне середовище здійснюють значний вплив на життєдіяльність учня. І вчителі в процесі професійного розвитку мають можливість вивчати основні механізми залучення сім'ї та учасників соціального середовища до роботи школи з метою сприяння навчальному процесу учнів. Одним із важливих факторів у цьому процесі є визначення рівня відповідальності сім'ї щодо загальної освіти дитини. «... єдина сутнісна основа феномена педагогічної освіти сприяє забезпеченню універсальної спрямованості та спільних тенденцій розвитку систем професійної підготовки вчителів у сучасних соціокультурних умовах... » [2, с. 27].

У праці «Явне і таємне в дослідженні класного середовища» дослідники Дж. Від та Дж. Грін досліджують внутрішні та зовнішні чинники, що мають вплив на проведення досліджень педагогічної діяльності у класному середовищі [5]. Автори сподіваються створити наукову систему для розуміння взаємин між: дійовими особами навчального процесу, метою, підходом, презентацією, використанням досліджень класного середовища. Метою розвитку цієї системи було дослідження діяльності всіх дійових осіб навчального середовища; знаходження способів концептуалізації внеску та потреб учасників навчального процесу; ідентифікація проблем, які необхідно брати до уваги під час розвитку загальних положень теорії та практики педагогічної діяльності.

Стандарт професійного розвитку вчителів США в системі неперервної освіти спрямований на поєднання в єдину систему всіх елементів, які забезпечують використання новітніх знань, навичок і вмінь у процесі освіти дорослих. Тобто, процесуальні стандарти визначають способи організації навчальних потреб, їх оцінювання, методика розв'язання проблем та досягнення позитивних результатів.

Визначається, що основою професійного розвитку вчителів, спрямованого на підвищення успішності учнів, є використання аналітичних даних про навчальну успішність учнів з метою визначення пріоритетів розвитку освіти до-

рослих, моніторингу навчального прогресу та сприяння неперервному удосконаленню освіти. Прийняття рішень, на основі аналізу даних про успішність учнів, є підґрунтям планування змісту неперервної професійної освіти та її впливу на розвиток освіти на рівні школи, шкільного округу, штату, держави. Дані про успішність учнів, зібрані за допомогою проведення уніфікованого тестування системи оцінювання шкільних округів, є основою визначення цілей професійного розвитку вчителів та шкільних лідерів у США. Але для здійснення повноцінного аналізу даних освітянам необхідно мати відповідні навички і вміння, знання про методiku здійснення аналізу. Тож у процесі професійного розвитку педагоги мають можливість ознайомитися з різноманітним інструментарієм проведення збору та аналізу даних про успішність учнів, спробувати застосувати їх та зробити на їхній основі відповідні висновки. Окрім того, аналіз даних успішності учнів дає можливість політикам в галузі освіти здійснювати аналіз ефективності програм професійного розвитку педагогів. «Вчителі нашої нації нерозривно пов'язані із успішністю учнів. Такий зв'язок обумовлює важливість високоякісної підготовки педагогів» [3, с. 3].

Стандарт про оцінювання визначає, що основою професійного розвитку вчителів у США, спрямованого на підвищення успішності учнів, є використання різноманітних інформаційних ресурсів з метою управління процесом удосконалення освіти. Оцінювання професійного розвитку педагогів є єдиним способом визначення ефективності неперервної освіти, який застосовують політики в царині освіти. Воно забезпечує підґрунтя для прийняття рішень щодо розвитку програм професійного розвитку та відповідає на запитання: «Чи сприяють програми професійного розвитку вчителів поглибленню та освоєнню нових знань, навичок і вмінь, необхідних для досягнення учнями високих академічних результатів?» Оцінювання дає можливість здійснити аналіз цілей та досягнутих результатів професійного розвитку, реалізувати моніторинг ставлення учасників до цього процесу, освоєння новітніх освітніх технологій та вплив професійного розвитку вчителів на результативність навчання учнів. Саме тому, оціню-

вання вважається інтеграційним елементом створення програм професійного розвитку американських вчителів.

Одним із основоположних елементів професійного розвитку вчителів, спрямованого на підвищення успішності учнів, є використання вчителями інформації та результатів досліджень у галузі освіти з метою прийняття рішень щодо її удосконалення. Використання інформації про визнані програми професійного розвитку вчителів, основою яких є практичні дослідження, сприяє застосуванню позитивного педагогічного досвіду у власній практиці школи, шкільного округу, штату; розробці власних пілотних проектів з метою підвищення ефективності професійного розвитку вчителів.

Стандарт про планування неперервної професійної освіти вчителів визначає, що основою професійного розвитку є планування та узгодження цілей освіти з відповідними освітніми стратегіями. Успішний професійний розвиток педагогів вимагає планування та узгодження освітніх цілей та адекватних їм стратегій, з урахуванням ситуативних факторів та бажаних результатів. Це означає, що планування професійного розвитку здійснюється з урахуванням використання різноманітного інструментарію стратегій освіти дорослих. Звісно, що для багатьох освітян професійний розвиток асоціюється з тренінгами, семінарами, навчальними курсами та презентаціями. І для великої кількості педагогів залишаються невідомими нові форми професійного розвитку, а саме: колегіальне планування уроків, робота в навчальних педагогічних спільнотах та дослідницьких групах, навчання за допомогою Інтернет, спостереження. Найбільш поширені форми професійного розвитку американських вчителів використовують поєднання таких елементів, як навчальні стратегії, поглиблення знань за допомогою використання різноманітних підходів. Новітні інформаційно-комунікаційні технології представляють широкий спектр інструментарію професійного розвитку вчителів, який дозволяє використовувати його різноманітні форми з урахуванням індивідуальних потреб та інтересів педагогів.

У США зміст професійного розвитку вчителів обумовлює використання теорії пізнання. Сучасні теорії про навчання чітко формулюють основні прин-

ципи, згідно яких людина набуває нових знань впродовж життя. І дорослі, і діти усвідомлюють цілі освіти. Саме тому, важливо, щоб неперервна професійна освіта вчителів віддзеркалювала методику, яку вони можуть застосовувати у процесі роботи з учнями. Професійний розвиток сприяє усвідомленню педагогами суті нових ідей, новітніх освітніх технологій, їхніх цілей, основних характеристик та їхнього зв'язку із уже відомими теоріями навчання. З метою удосконалення успішності учнів, новітні технології застосовують у процесі професійного розвитку, що дає можливість вчителям та шкільній адміністрації у США глибше зрозуміти проблему та освоїти відповідні навички і вміння, довести їх до автоматизму, а також розвинути звичку для її вирішення у навчальному середовищі школи. Учителі ознайомлюються з різними стилями навчання, їхніми перевагами та недоліками з метою забезпечення різноманітності навчальних можливостей учнів. На нашу думку, позитивним досвідом урахування індивідуальних інтересів та потреб педагогів згідно теорій, які розкривають суть професійного розвитку вчителів варто скористатися і в нашій країні.

Особлива увага педагогів американських загальноосвітніх шкіл приділяється колегіальній співпраці та забезпеченню вчителів знаннями, навичками і вміннями, необхідними для її налагодження. Відомо, що однією із форм професійного розвитку американських вчителів в системі неперервної освіти є співпраця з колегами у професійних спільнотах на базі школи чи шкільного округу. Організовані групи вчителів забезпечують налагодження соціальної взаємодії, яка часто залежить від навчання та міжособистісної підтримки і є підґрунтям для прийняття рішень щодо складних проблем, які виникають у навчальному середовищі. Такі групи сприяють уникненню ізоляції вчителя та надання допомоги щодо прийняття важливого рішення. У процесі професійного розвитку вчителі американських загальноосвітніх шкіл мають можливість набути відповідні знання, навички і вміння, необхідні для налагодження співпраці з колегами та усвідомити динаміку розвитку роботи професійної спільноти. Учителі ознайомлюються із фазами розвитку команди, із необхідністю чіткого визначення її цілей, основних правил її діяльності. Колегіальний професійний розви-

ток педагогів є основною характеристикою культури школи, згідно якої визначається колективна відповідальність за успішність навчальної діяльності учнів. Важливо пам'ятати, що і в цьому випадку новітні технології сприяють налагодженню співпраці та спілкуванню між колегами. XXI століття ставить вимоги, згідно яких існує необхідність щоденної співпраці між учителями з метою розвитку нових навчальних стратегій, аналізу успішності учнів, поглиблення знань із суті предмета, який вони викладають.

Стандарт про контекст професійного розвитку вчителів США у системі неперервної освіти висвітлює приклади ефективної організації та структури професійного розвитку американських педагогів, яким сприяють розвиток професійних спільнот, лідерство та відповідні ресурси. Концепція професійних спільнот забезпечує нове бачення організаційної структури професійного розвитку американських учителів та узгоджується із цілями школи й шкільного округу. Такі професійні спільноти аналізують застосування на практиці теорії пізнання, яка визначає потреби дорослих щодо активного, колегіального, проблемного навчання. Необхідно зазначити, що професійними спільнотами є команди вчителів у системі освіти, у школі чи підрозділі інституції, які співпрацюють з метою удосконалення школи та переймання позитивного педагогічного досвіду. Вони можуть стати міцною організаційною структурою для підтримки освітян та удосконалення навчальної діяльності учнів. Відхід від застарілої парадигми професійного розвитку вчителів вимагає нововведень в політиці професійної педагогічної освіти а також підтримки та дослідження нових, більш продуктивних стратегій піднесення професійного розвитку вчителів. На сьогоденному етапі професійні спільноти педагогів стають найбільш поширеною формою професійного розвитку у США.

Стандарт про лідерство визначає, що основою професійного розвитку вчителів, спрямованого на підвищення успішності учнів, є робота досвідчених шкільних та районних лідерів освіти, які здійснюють керівництво неперервним процесом удосконалення педагогічної діяльності. На початку XXI століття особлива увага приділяється такому явищу, як лідерство, його ролі в освітньому

менеджменті та процесі удосконалення шкільної освіти. Національні стандарти консорціуму ліцензування шкільних лідерів США (The national Interstate School Leader Licensure Consortium Standards – ISLLC) використовуються у 30 штатах як керівництво щодо розвитку політики шкільного лідерства і визначають основне призначення шкільних лідерів – навчання і учіння. Саме директори загальноосвітніх шкіл та працівники адміністрації шкільних округів, на яких покладається завдання формування політики та структури неперервної професійної освіти вчителів, є одними із лідерів шкільної освіти. Учителі потребують нових знань, навичок і вмінь для того, щоб стати досвідченими лідерами освіти. Якраз професійні спільноти дають можливість педагогам американських загальноосвітніх шкіл забезпечити чіткий напрям розвитку андрагогіки, спрямований на неперервне удосконалення. Американські дослідники Р. Блюм, Дж. Баталер та Н. Олсон у праці «Лідерство заради досконалості: освіта директорів на основі досліджень» аналізують зміст та стратегії розповсюдження тренувальної програми для шкільних директорів у північно-західній частині США.

Стандарт про ресурси визначає, що основою професійного розвитку вчителів є підтримка освіти дорослих та колегіальної співпраці у шкільному середовищі. У минулому столітті у США власне скорочувалося фінансування професійного розвитку вчителів, якщо виникав дефіцит бюджету освіти. На думку американських дослідників неперервної професійної освіти педагогів сучасність вимагає довготривалого та постійного інвестування у професійний розвиток американських учителів з метою досягнення мети, визначеної державою. Політики у сфері освіти виходять з пропозиціями виділення 10% бюджету освіти та 25% робочого часу на професійний розвиток педагогів.

Отже, національна система освіти США є унікальним феноменом, що відповідає вимогам полікультурного суспільства, якому властива продуктивна взаємодія різноманітних культур та націй. Система професійної освіти педагогів є підсистемою національної системи освіти США, яка на основі національних надбань та усталених світових традицій забезпечує професійний розвиток педагогічних працівників, здатних здійснювати професійну діяльність

на демократичних та гуманістичних засадах, реалізовувати освітню політику як пріоритетну функцію держави, що спрямовується на розвиток та самореалізацію особистості, задоволення її освітніх і духовно-культурних потреб.

Політика в галузі неперервної професійної педагогічної освіти США головним пріоритетом визначає забезпечення професійного розвитку педагогічних працівників, готових до гармонійного життя та ефективної діяльності в суспільстві XXI століття. Зміст неперервної професійної освіти вчителів визначається стандартами професійної педагогічної освіти США і, враховуючи їх особливості, передбачає фундаментальну, психолого-педагогічну, методичну, інформаційно-технологічну, практичну й соціально-гуманітарну підготовку педагогічних і науково-педагогічних працівників.

Стандарти професійного розвитку американських педагогів визначають також його форми й методи, основні цілі та завдання, які передбачають формування в учителя професійної готовності до реалізації у власній діяльності таких компонентів: позитивне ставлення до людей різного віку; забезпечення рівноправності представників різних статей; рівноправне відображення в змісті професійної діяльності культурних, расових та етнічних особливостей; доброзичливе ставлення до людей з різних соціальних верств та з різним матеріальним статком; використання педагогічних технологій контroversивних поглядів на одну й ту саму проблему; виховання патріотизму й національної гордості на основі американської сутності в різноманітних соціальних явищах; розкриття сутності процесів інтеграції та збалансування економіки, навколишнього середовища й суспільства.

Установлено, що науковий підхід до структурування змісту неперервної професійної педагогічної освіти забезпечується використанням філософії освіти, розробкою програми вирішення завдань, до складу яких входять визначення та історична конкретизація предметної суті педагогіки як науки, розкриття особливостей навчально-виховного процесу та освіти в цілому як цілеспрямованої діяльності та реальної дійсності.

Ефективність академічних програм неперервної професійної педагогічної освіти США залежить від їхнього епістемологічного змісту, а також застосування моделі освіти, що базується на системних міжпредметних зв'язках. Професійна компетентність педагога передбачає наявність у нього здатності спрямовувати власну діяльність на формування в учнів умінь сприймати й застосовувати пізнавальну інформацію в різноманітних життєвих ситуаціях; організувати продуктивну співпрацю з усіма суб'єктами педагогічного процесу; забезпечувати розвиток та активне функціонування особистості в суспільстві, якому притаманна наявність представників різних культур і націй.

Література

1. **Неперервна** професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз: Монографія / В.П. Андрущенко, І.А. Зязюн, В.Г. Кремень, С.Д. Цехмістер, О. В. Чалий / За ред. В. Г. Кременя. – К.: Наук. думка, 2003.
2. **Пуховська Л.П.** Професійна підготовка вчителів у країнах Західної Європи в другій половині ХХ століття: Автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04 / АПН України. – К., 1998.
3. **Ashby C.** Teacher training programs: activities underway to improve teacher training, but information collected to assess accountability has limitations. Testimony before the subcommittee on 21st century competitiveness, Committee on Education and Workforce, US House of Representatives. – 2002.
4. **Blum R.,** Butler J., Olson N. Leadership for excellence: Research-based training for principals// Educational Leadership. – 1987. – № 45 (1).
5. **Weade G.,** Green J. Insiders and outsiders in classroom research: Moving beyond the dichotomy. – The annual meeting of the American Educational Research Association. – Chicago, IL. – April, 1991.

N.V. Mukan

Standards of the teachers' professional development in the USA

The problems of the professional development standards of the American teachers in the continuing education system are considered in the article. The author researched the professional development experience of teachers of the USA, its methods, forms and strategies, main purposes and tasks.

Key words: continuing education, professional education, standards.

Відомості про автора

Мукан Наталія Василівна – канд. пед. наук, доцент кафедри іноземних мов Національного університету «Львівська політехніка». Основні наукові інтереси зосереджені навколо проблематики неперервної професійної педагогічної освіти: порівняльний аналіз зарубіжного досвіду (Канада, Великобританія, США).